

הלב פתוח לרווחה

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

אגף בכיר חירום וביטחון

**מכלול אוכלוסייה
לטיפול באדם ובקהילה
בשעת חירום ואסון המוני**

נספח

**צוות "מי יציל את המציל"
לתמיכה בצוותי סיוע/ כוחות ההצלה**

טיוטה

כללי

אירועי אסון מתרחשים בלא התרעה מוקדמת ועלולים לקרות בכל רגע, בכל מקום ולכל אחד. חוסר ההתרעה מחד, ומאידך הפריצה המסיבית של האירוע לתוך חיינו בעוצמות גבוהות, (כולל חשיפה במקום האירוע, תמונות ישירות ממקום האירוע, קולות ועדויות ראשוניים חריפים) חושף בבת אחת את המתערב לחוויות קשות ולהתמודדות עם מצבים קשים. המתערבים, עלולים להיחשף לחוויית **תשישות קירבה** - תשישות קירבה (אילון, 1997) הינו תרגום של המושג COMPASION FATIGUE שטבע Figley, 1995, כתחליף למושג SECONDARY TRAUMATIC STRESS DISORDER. מושגים אלו מתארים את השפעת המפגש הטיפולי או ההתערבות עם נפגעי אסונות הסובלים מ- PTSD (Post Trauma Stress Disorder) על אנשי מקצועות בריאות הנפש. בתשישות הקירבה מופיעות אצל המתערבים תופעות המדמות את הסימפטומים הפיזיולוגיים, האמוציונאליים והקוגניטיביים של הנפגעים ואלו עלולות ב- 3% - 7% מהמקרים להיות כה חמורות עד שאנשי המקצוע יפתחו PTSD על כל המשתמע מכך לאורך זמן (HODJKINSON 1994).

לאור האמור לעיל, מוקם **צוות תמיכה בצוותי סיוע** להתערבות מיידיית מונעת, כחלק ממכלול אוכלוסייה לשעת חירום ואסון המוני.

הצוות מופקד על פיתוח ומימוש תכנית כוללת למסייעים וזאת בהתייחסות ל- 3 שלבים:

- **שלב ראשון - מניעה:** חיזוק החוסן של העובדים במכלול אוכלוסייה.
- **שלב שני - התערבות מיידיית:** תמיכה וסיוע למצילים במהלך ההתרחשות.
- **שלב שלישי - לאחר האירוע:** תכנית **התערבות לתמיכה** וחזרה לשגרה.

בספרות המקצועית נסקרות דרכי התמודדות בשלושת השלבים לעיל. **לפני האירוע**, בשלב ההכנה הנפשית והתפקודית, יש המלצה להפנות מתערבים לתוכניות הכשרה ייחודיות וממוקדות ידע ייחודי, מיומנויות להתערבות במצבי חירום ותירגול. בניית תכנית הכשרה מחייבת התחשבות והכרה במיומנויות המקצועיות הקיימות, תוך הקניית מיומנויות חדשות. כדי שתתרחש למידה שמשמעותה שינוי עמדות ואימוץ דרכי פעולה חדשות, יש ליצור אווירה של בטחון, מוטיבציה והשתתפות בעיצוב הלמידה. זה נעשה על ידי תהליך מובנה המשלב העצמה של המשתתפים (אילון ושחם, 2000). התרגול בהכשרות מסייע לנרמל תגובות מטפלים בעת האירוע ולאחריו ומאפשר לזהות תגובות רגשיות חריגות. דרך נוספת, היא לתדרך עובדים לפני תחילת ההתערבות ובמהלכה. מומלץ לבנות נהלים מובנים הקובעים סדר פעולות מתחילת האירוע, מה שנותן תחושת שליטה ומפחית חרדה (פלד-אברם, מ. בן-יצחק, י. גאגין, י. זומר, א. ובוכבינדר, א. 2004).

בעת האירוע ולאחריו חשובה רשת תמיכה (מנהיגות ועבודת צוות) בה יובהרו בעיות, יהיה שיתוף ברעיונות, עידוד וונטילציה. חשובה תמיכה מיידית על-ידי תחקור האירוע, רגישות לצרכים אישיים וצוותיים והבעת הערכה והוקרה ברמה אישית וצוותית.

התמיכה המידית כוללת :

1. **דה מוביליזציה** – פגישה מובנית המנוהלת על ידי מנהל/ איש מקצוע שלא מושפע מהאירוע. מטרת הפגישה להבהיר את נסיבות האירוע, להעריך את צורכי הצוות, להפגין תמיכה ולתכנן את העתיד המידי.

2. **התערבות מיידית מונעת** –

חלופה/ מודל א' – פגישה קצרה בת 10-30 דק' המתקיימת עם סיום משמת במסגרת ו/או פעילות עם עומס רגשי (כמו התערבות בתר"ת, המכון הלאומי לרפואה משפטית אבו כביר) במטרה לאפשר עיבוד ראשוני של החוויה ברמת פרט והצוות וזיהוי אנשי צוות בסיכון.

חלופה/ מודל ב' – התערבות פסיכולוגית קבוצתית קצרת מועד לעיבוד והבניית החוויה הטראומטית.

במחקר שנערך על עו"סיות מהמרכז הרפואי רמב"ם בחיפה ובדק את תגובותיהן וצורכיהן בעת אירוע טורר רב נפגעים, נבדקו 4 קבוצות מיקוד. המחקר מחזק מחקרים קיימים המדגישים כי הקשיים הרגשיים והמקצועיים הנוצרים בעת התערבות אקוטית עם נפגעי טראומה, מחייבים התייחסות לדרכי ההתמודדות המקצועיים שבהם נוקטים העובדים והארגון. המסקנות שעלו הם כי מאחר והקשיים נמשכים גם לאחר האירוע, מומלץ מיד לעבד את החוויה הטראומטית עם קבוצת השווים בתוך השירות הסוציאלי. חשוב לקיים לצוות התערבות קבוצתית קצרה בהנחיית איש מקצוע בעל הכשרה מיוחדת. בהתערבות זו יוכלו העובדים לשוחח על החוויות, ללמוד אסטרטגיות התמודדות ולהעריך אם קיים צורך בהתערבות נוספת. המפגש הקבוצתי משפיע על חזרה לנורמליזציה, מגביר תחושת הלכידות, מפיג את הבדידות ועוזר לעיבוד הרגשי. כמו כן עלה כי תמיכה ארגונית עשויה להתבטא בסיוע קונקרטי לעובדים, במילוי צורכיהם, בתדרוך שוטף, בהגבלת שעות עבודה, בהגדרת משמרות, בהדרכה ובתמיכה תוך צוותית (פלד-אברם, מ. בן-יצחק, י. גאגין, ר. זומר, א. ובוכבינדר, א. 2004).

לסיכום,

בספרות יש תמיכה לכך שמתן מענה למתערבים במצבי אסון וטראומה הינו הכרחי למניעת השפעות שליליות ולתחזוק יכולותיהם המקצועיות.

תוכנית הסיוע המוצעת כוללת פעילות בתחומים הבאים :

● בתחום הקוגניטיבי -

הכנת הצוות – מתן ידע וכלים להתערבות (השתלמויות, סדנאות, תרגילים), פרוטוקולים להתערבות (כלים ומיומנויות), עדכון הצוות תוך כדי התהליך, תדרוכים ופתרון בעיות.

● בתחום הרגשי -

מתן לגיטימציה לביטוי רגשי בדרך ישירה ועקיפה.

● בתחום הגופני -

פעילות גופנית המשחררת מתח, שימוש בהרפיה בשיטות שונות.

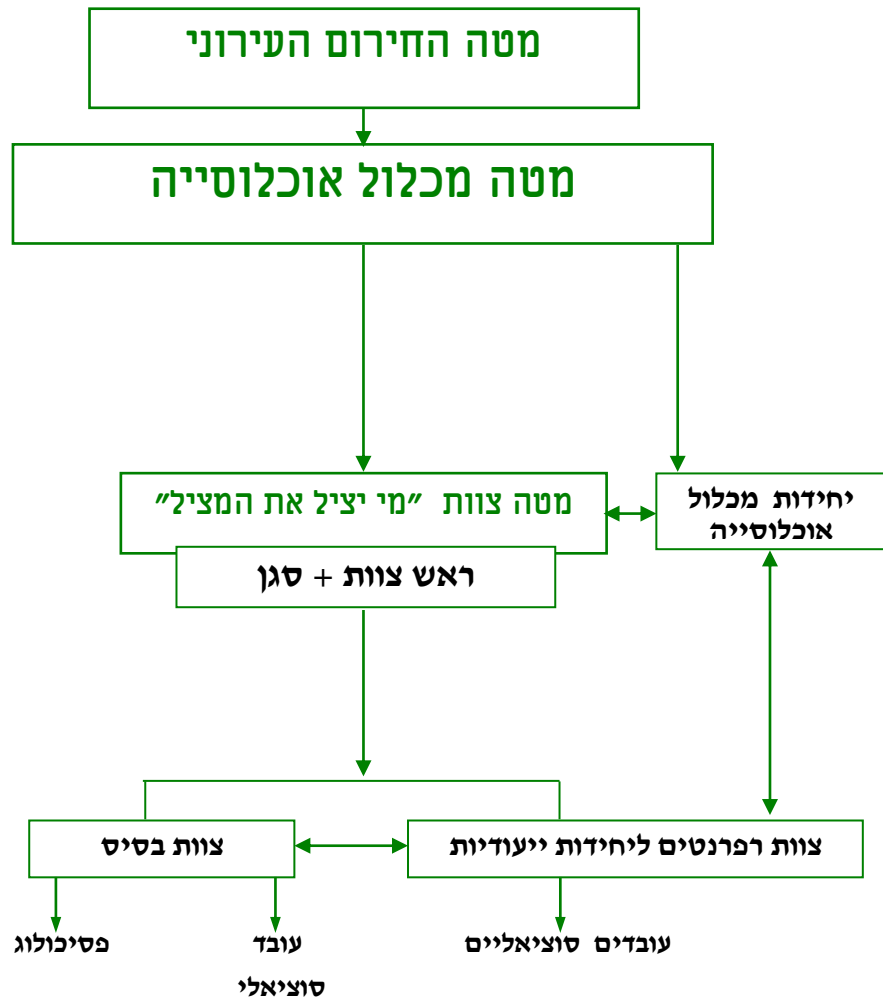
1. ייעוד

הצוות מהווה מרכז ידע ומומחיות לחיזוק החוסן ותמיכה בכוחות ההצלה במערכת העירונית (התערבות מיידית מונעת).

2. משימות

- 2.1. מיפוי ראשוני של המסגרות והמערכות הזקוקות להתערבות מיידית מונעת.
- 2.2. אתור ואבחון הצרכים של כוחות החירום.
- 2.3. ארגון וביצוע התערבות מיידית מונעת באמצעות קבוצת התערבות לאנשי מקצוע שפעלו בזמן חירום וזאת בהתאם למטרות הבאות:
 - אבחון הצרכים של צוותי ההצלה.
 - אוורור ועיבוד של רשמים, תגובות, מחשבות ורגשות.
 - קידום הארגון הקוגניטיבי באמצעות הבנה בהירה של האירועים והתגובות.
 - תמיכה באנשים.
 - הפחתת מתח.
 - הפעלת משאבים פנים וחוץ לצוותים והגברת הסולידאריות והלכידות.
 - הפחתת תחושת ייחודיות ואב נורמאליות.
- 2.4. איתור וזיהוי צרכים מיוחדים לאור האירוע של פרטים ומסגרות ובניית מערך התערבות הולם (התערבות ראשונית, טיפול, הפנייה ומעקב).
- 2.5. זיהוי ממוקד של הצרכים שיועלו בהתאם למיפוי יכולות, נקודות חולשה ושחיקה של הצוותים.
- 2.6. המלצה למנהיגות מקצועית/ מקבלי החלטות על פעילות נדרשת אל מול צוותי ההצלה.

3. מבנה ארגוני –

4. איוש

הצוות מורכב ממספר מערכות ארגוניות: אגף הרווחה והשירות הפסיכולוגי חינוכי.

הרכב הצוות:

א. מטה הצוות:

- ראש הצוות – עובד סוציאלי בכיר;
- ס/ראש צוות – פסיכולוג / עובד סוציאלי.

ב. צוות בסיסי:

- עובדים סוציאליים - אגף הרווחה;
- פסיכולוגים – שירות פסיכולוגי חינוכי.

ג. רפרנטים מיחידות השונות:

- עובדים סוציאליים מצוות הודעה למשפחות החללים;
- עובדים סוציאליים מצוות התערבות.

4.1 פרופיל איש צוות

- נגיש וזמין.
- קבוע בעירייה/ רשות - רצוי.
- פטור משרות מילואים - רצוי.
- בשלות מקצועית - לפחות 5 שנות עבודה מקצועית.
- יכולת ומיומנות גבוהה לעבודה פרטנית וקבוצתית.
- יכולת גבוהה להכלה.
- יכולת לעיבוד והבעת קשת רחבה של רגשות.
- גמישות.
- יכולת לעבודה בהנחיה בקו (הנחייה שיתופית).
- יוזמה ותושייה.
- יכולת החלטה מהירה.
- יכולת לעבודה בצוות.

4.2 תאור תפקיד חברי צוות "מי יציל"

תיאור התפקיד	שייכות	תפקיד בצוות + מקצוע
<ul style="list-style-type: none"> ● הפעלה ודאגה לרווחתו של הצוות. ● ארגון עבודה במשמרות. ● רישות לגורמים הפועלים בשטח האירוע. ● קשר שוטף עם מטה המכלול. ● רישות למערכת הטיפולית בקהילה ותאום לגבי הצרכים העולים מהשטח. ● אחריות לניהול רישום מסגרות הפעילות, ותוכן לרבות אירועים חריגים. 	אגף הרווחה	ראש הצוות עובד סוציאלי בכיר
<ul style="list-style-type: none"> ● נגזר מתפקידו של ראש צוות. 	אגף הרווחה/ שרות פסיכולוגי חינוכי	סגן עובד סוציאלי/ פסיכולוג
<ul style="list-style-type: none"> ● הנחיית קבוצות התערבות . ● זיהוי נפגעים פוטנציאלים הזקוקים לעזרה. ● תווך לגורמי מקצוע להמשך קשר טיפולי. ● תיעוד תהליך ההתערבות. 	אגף הרווחה + שפ"ח	עו"ס / פסיכולוג בצוות בסיסי
<ul style="list-style-type: none"> ● ריכוז הצרכים ביחידת האם (בשלב הראשון בהתאם לצורך וליכולת), התערבות ראשונית ו/או העלאת הצרכים ומעקב ביצוע. 		עובד סוציאלי - רפרנטים

4.3 עקרונות הפעלה

עקרונות ההפעלה מושתתים על פרוטוקול "התערבות מיידית מונעת" המשלב יסודות תיאורטיים וקווי עבודה מנחים .

4.4 שיטת משמרות

- הצוות ירותק לעבודה במשמרות בהתאם לצורך.
- המשמרת תבוצע בעבודה בזוגות.
- נושא קביעת המשמרות והחלפתן באחריות ראש הצוות תוך תאום עם מנהל המכלול וראשי הצוותים.

4.5 סיום התערבות

יתקיים מפגש מנחים לניתוח ההתערבות לעיבוד רגשי, הפקת לקחים גיבוש המלצות.

4.6 הערכת התערבות

כל ההתערבות תלווה בהערכה באמצעות שאלונים מובנים להערכה של ההתערבות ובחינת צרכים.

5. פריסה והזנקה

5.1 פריסה

- ההתערבות תתקיים עם הצוות במקום ובזמן שבו יוחלט כמתאים ביותר. (לדוגמא: מיד עם סיום משמרת צוות ההתערבות במתקן לזיהוי חללים).
- המגמה לקיים את ההתערבות עד 48 שעות לאחר האירוע.
- מומלץ לקיים את ההתערבות בחדר שקט עם כיבוד ומים ומנותק עד כמה שניתן מרעשים.
- במידה ופעילות הצוות תתקיים במקביל, הצוות יפעל בזוגות הנחייה בהתאם לחלוקה שנקבעה מראש.

5.2 הזנקה

- **נהלי הזנקה ברגיעה:** עם פרוץ אירוע חירום, יצירת קשר של ראש הצוות עם מטה מכלול אוכלוסייה, בדיקת צרכים והזנקה בהתאם לצורך.
- **נהלי הזנקה בשעת חירום:** הזנקה תעשה על ידי ראש הצוות וזאת לאחר תאום עם מטה מכלול אוכלוסייה בהתאם לצרכים שיועלו.

6. קשר

מירס/ אמצעי קשר למטה/ צוות שיוצא להתערבות מיידית מונעת.

7. מערכות מידע

- טופס ריכוז - התערבות מובנה לצוותי החירום.
- טופס הערכת ההתערבות.

8. אמצעים ייעודיים מומלצים - תגי זיהוי ואישור מעבר בתפקיד חירום/ ווסטים .

נספחים

צוות "מי יציל את המציל"

טבלת ריכוז טפסים לשעת חירום

מס"ד	שם הטופס	ממלא הטופס	תפוצה	הערות
1.	דו"ח סיכום ההתערבות	מנחה הקבוצה	מטה צוות "מי יציל"	יועבר עד 48 ש' אחרי למטה מכלול
2.	טופס הערכה לאחר התערבות ראשונית	עובדים שהשתתפו בפעילות	מטה צוות "מי יציל"	ימולא בסוף ההתערבות
3.	טופס ריכוז פעילות לצוותי החירום	ר"צ "מי יציל"	מטה מכלול אוכלוסייה	

צוות "מי יציל את המציל"

- טופס מס' 1 -

דו"ח סיכום התערבות

1. כללי – פרטים על אירוע החירום:-

- מקום - _____
- תאריך - _____
- נפגעים ישירים ועקיפים - _____

2. פרטים על תהליך ההתערבות:-

- מקום - _____
- תאריך - _____
- שעה - _____
- מספר משתתפים - _____
- הרכב המשתתפים – (צוות/ מקצועות/ ניסיון ומאפיינים ייחודיים)

- מנחים - _____

3. תהליך ההתערבות:

- תיאור תהליך העבודה - _____
- _____
- _____
- _____
- _____

משרד הרווחה - מכלול אוכלוסייה - צוות "מי יציל את המציל"

• תכנים עיקריים -

• תכנים רגשיים -

• תאור הדינאמיקה בקבוצה -

4. המלצות-

•

•

•

5. סיכום-

•

•

•

•

6. מעקב-

שם ותפקיד ממלא הטופס: _____

צוות "מי יציל את המציל"

- טופס מס' 2 -

טופס הערכה לאחר התערבות ראשונית

קוד (4 ספרות אחרונות של תעודת הזהות, ללא ספרת הביקורת) _____

תאריך _____

ציין לאיזה צוות בחירום את/ה שייך/ת: _____

1. היכן התקיימה ההתערבות ?

בעירייה / רשות מקומית

במבנה שטח של הרשות

בתר"ח/ מתקן לזיהוי חללים אבו- כביר (בתוך המבנה / בחצר)

אחר _____

2. איך היית מגדיר/ה את התנאים הפיזיים במקום בו התקיימה ההתערבות ?

ירודים

סבירים

טובים

טובים מאוד

3. מתי נערכה ההתערבות ?

עם סיום הפעילות באירוע החירום

עד 24 שעות לאחר סיום הפעילות באירוע החירום

עד 48 שעות לאחר סיום הפעילות באירוע החירום

מעבר ל- 48 שעות מסיום הפעילות באירוע החירום

4. איך היית מגדיר/ה את פניותך הרגשית לתהליך ?

לגמרי לא פנויה

פנויה במידה חלקית

פנויה

פנויה מאוד

5. בהרגשתך, באיזו מידה הפגישה שבה השתתפת/ה עזרה לך ?

בכלל לא

במידה מעטה

במידה רבה

במידה רבה מאוד

6. האם היית ממליץ/ה לאנשים אחרים להשתתף בפגישה דומה ?

בכלל לא

אולי

נדמה לי שכן

בטוח שכן

מנחי הקבוצה: _____

הערכה כללית -

תודה על שיתוף הפעולה!

את השאלון המלא יש להחזיר למנחי הקבוצה,

צוות "מי יציל את המציל"

- טופס מס' 3 -

ריכוז פעילות צוות "מי יציל את המציל"

תאריך: _____

אירוע: _____

מס	צוות	ראש הצוות	מועד התחלת התערבות של הצוות	מועד סיום ההתערבות של הצוות	מס' משתתפים	תאריך המפגש	שעת המפגש	מיקום	שמות המנחים	הערות לאחר ביצוע
.1									.1	
									.2	
.2									.1	
									.2	
.3									.1	
									.2	
.4									.1	
									.2	

כתיבה ועריכה עבור משרד הרווחה

סמדר ספירמן M.A. (Pub. Admin.)